

A TÁNCUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT HÍRLEVELE

VI. évfolyam 2. szám, 2013. július 25.

Szerkesztik: Bolvári-Takács Gábor, Major Rita

Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja harmadik kutatási évének eredményeiről

A kutatócsoport tagjai *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai* című, K 81672 nyilvántartási számú, négy éves futamidejű kutatás keretében 2012. július 1. és 2013. június 30. között az alábbi feladatokat végezték el:

I. A kutatócsoport tagjai által elvégzett feladatok

Bolvári-Takács Gábor vezető kutató (témája: *A színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülése, 1884–1961*) a kutatás harmadik évében befejezte a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanszakára (1945–1958) vonatkozó intézménytörténeti források összegyűjtését (levéltári dokumentumok, főiskolai évkönyvek, egyéb feldolgozások). Az operaházi balettiskola történetéről az előző évben összeállított forráskritikai összefoglaló tanulmány alapján publikálta a balettiskola 1945 utáni történetével kapcsolatos dokumentumokat, valamint a Nádas Balett Stúdió (a magániskola) történetét. A korábbi levéltári kutatások során fellelt, a táncművészképzés 1945–50 közötti időszakát jellemző iratokból többet sajtó alá rendezett a *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kiadványban, amelynek összeállításában is részt vett. Ezek közül a legfontosabb Szentpál Olga és társai Táncművészeti Főiskola alapítási terve. Részt vett több tudományos konferencián. Szerkesztője volt a 2011. évi főiskolai konferencia kötetének, emellett több más publikációja megjelent.

Fuchs Livia szenior kutató és *Gara Márk* kutató az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma egyes leltározatlan és feltáratlan hagyatékainak feldolgozását végzi. *Fuchs Livia* – folytatva a tavaly előkészített kutatást – elvégezte a Táncarchívum gyűjteményéből a 38. (*Palasovszky Ödön*) és a 32. (*Szentpál Olga*) számú rendezetlen hagyatékok előrendezését és feldolgozását az OSZMI nyilvántartásba vételi szabályzata alapján, együttműködve Szúdy Eszter állományvezetővel. Ennek keretében részletes, analitikus nyilvántartás készült, *Palasovszky Ödön* hagyatékáról, amely megtalálható az OSZMI Táncarchívumában. A Szentpál-anyag nagy részét sikerült előrendezni, de a hagyatékot ketté kellett bontani, mert kiderült, hogy jelentős része nem tartozik az OSZMI gyűjtőkörébe. A Szentpál-hagyaték ügyében Fuchs Livia a Táncarchívum megbízásából tárgyalt az MTA Zenetudományi Intézetének két táncszakemberével, Fügedi Jánossal és Felföldi Lászlóval a hagyaték néprajzi és táncelemző kéziratainak átadásáról. Emellett újra elő kellett venni a 33. számú (*Ortutayné Kemény Zsuzsa*) hagyatékot, mert a feldolgozást követően kerültek elő még újabb, a hagyatékhoz tartozó rendezetlen dobozok, így az idei munkát ezzel kellett kezdeni, de végül sikerült újrarendezve lezárni ezt a

feldolgozást, így a hagyatéki lista végleges. *Fuchs Livia* folytatta Bogár Richárd, a magyarországi könnyű műfaj egyik kulcsfigurája emlékiratainak közreadását a *Táncstudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban, ezúttal már illusztrációkkal kiegészítve, amelyeket ugyancsak a hagyatékból illesztett a közlemény mellé. Ugyanezen periodikában sajtó alá rendezte *Dienes Valéria* és *Dienes Gedeon* OSZMI-ban található hagyatékaiknak a kutatás előző éveiben feldolgozott listáját. A legfontosabb publikáció a *Dienes Valéria* hagyatékban fellelt orchémák teljes szövegének közzététele, amelyek egy része korábban soha nem jelent meg nyomtatásban, más részük pedig csupán hozzáférhetetlen, korabeli műsorfüzetekben látott napvilágot. A publikáció a kutatócsoport munkájának eddigi eredményeiből szemlélő, *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kiadványban kapott helyet, amelynek összeállításában is részt vett.

Gara Márk kutató a kutatás harmadik évében három hagyatékot dolgozott fel. A 42. számú, alig pár plakátból és fotóból álló Brada Rózsi hagyatéka feltárását az tette szükségessé, hogy a tavalyi évben feldolgozott és publikált Brada-hagyatékkal együtt a teljes Brada család anyaga kutatható legyen. Az 54. számú Anda Margit hagyatékban a művésznő pályakezdésétől nagyjából az 1960-as évek végéig terjedő anyag a két világháború közötti rész tekintetében gazdag forrásokban. Ezek közül is kiemelkednek a Nádasi Stúdióhoz kapcsolódó, művészalbumba ragasztott cikkek, műsorlapok illetve az 1943–44 körüli idők ellenére aktív táncos munkáról szóló hírek. Emellett meglehetősen sok, jó állapotú, eredeti operaházi plakát került elő. Egy jelzés nélküli füzetbe ragasztva számos táncos képet agnoszkált. Az 53. számú Pásztor Vera hagyatéka három vaskos mappának a feldolgozását jelentette. Az eddig rendezetlen anyag kaotikus állapotban volt: szétszabdálva, kasírozva, amely erősen megnehezítette a feldolgozását. *Gara Márk* sajtó alá rendezte *Pallay Anna* tavaly feldolgozott művészalbumának anyagát a *Táncstudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban, és részt vett a kutatócsoport *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kötetének összeállításában, amelyben szemelvényeket tett közzé a Brada-művészalbumból (1920–1936). Részt vett és előadott három tudományos konferencián. *Gara Márk* az év során Londonban és Stockholmban tett szakmai tanulmányutat balett-történeti és kutatás-módszertani témakörökben.

Major Rita szenior kutató (témája: *A magyar színpadi tánc történet forrásai a korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében*) a kutatás harmadik periódusában feldolgozta a következő folyóiratokat: *Regélő* és *Regélő Pesti Divatlap*, *Honderű*, *Pesti Divatlap*. A korábban, illetve most gyűjtött anyagok ismeretében meghatározta a cikkek, tudósítások rendszerezésének szempontjait, illetve elkülönítette a forrástípusokat. Emellett – az elfogadott kutatási terv módosításnak megfelelően – kiválogatta a *Nyugat* című folyóirat táncsal kapcsolatos cikkeit, amelyből a tánc történeti oktatáshoz hiányzó szöveggyűjteményt készített elő, bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel. Tanulmányutat tett Párizsban, ahol a Centre National de la Danse gyűjteményében módszertani konzultáción vett részt és kutatásokat végzett. *Major Rita* részt vett a kutatócsoport *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kötetének összeállításában, amelyben szemelvényeket tett közzé a *Magyar Museumból*

(1792) és a *Hasznos Multságokból* (1817–1823). Szervezője és előadója volt három főiskolai tudományos rendezvénynek, részt vett két további hazai tudományos konferencián. Mindezek mellett folytatta doktori tanulmányait a Színház- és Filmművészeti Egyetemen, és sikeresen letette a doktori szigorlatot.

Nagy Péter Miklós kutató (témája: *A színpadi táncművészet hatása a hazai egyházi kultúrára: a táncról folyó morális vita, 1900–1944*) ebben az évben a tánc morális megítélésével kapcsolatos tipológia egyes elemeit vizsgálta meg részletesebben. A források rendszerezése során nyilvánvalóvá vált, hogy a tánc megítélésével kapcsolatos anyag leghatékonyabb feldolgozását az érveléseméleti megközelítés kínálja. Ebben a szellemben dolgozta fel – tanulmány formájában – a tánc feltételeivel kapcsolatos érvet. Ugyancsak ilyen szempontból készítette el a részegség érvét részletesen elemző írását, amely a középkori szerzők által használt ókori érvanyag alapos vizsgálatát adja. A zene nélküli tánc érvét, valamint a tánc és az utópiák kérdéskörét konferenciai előadásai során vizsgálta meg alaposabban. Emellett tovább folytatta a táncról folyó morális disputa forrásainak feltárását. A vita külföldi alapidokumentumainak (Johann von Münster, John Northbrooke) publikálása mellett a hazai táncellenes irodalommal is foglalkozott. Ennek eredményeképpen sikerült az egyik első, hazai táncellenes prédikáció teljes szövegét – a margináliákban található hivatkozások feloldásával együtt és magyarázó megjegyzésekkel ellátva – publikálnia a kutatócsoport munkájának eddigi eredményeiből szemlélő, *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kiadványban (Gyulai Mihály: *Tánc jutalma. 1681*), amely kötetnek ő volt a szerkesztője. Folyamatosan szerkesztette a *Táncstudományi Közlemények* c. folyóiratot. Nagy Péter Miklós az év során három tudományos konferencián adott elő, és Nagyváradon tett szakmai tanulmányutat, kutatás céljából.

II. A kutatócsoport tagjainak előadásai és szakmai programjai

1. Bolvári-Takács Gábor és Fuchs Livia 2012. szeptember 7-én részt vettek *A magyar mozdulatművészet a korabeli társadalom és művészet tükrében* c. tudományos konferencián, Budapesten, az Iparművészeti Múzeumban.
2. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2012. szeptember 28-án elnökölt és előadást tartott a *Kutatók éjszakája: népszerű táncstudomány* c. konferencián, amelyen Gara Márk és Nagy Péter Miklós is tartott előadást.
3. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2012. szeptember 29-én elnökölt és *Adalékok Leo Delibes újításaihoz* címmel előadást tartott a *Tánc és zene* c. műhelykonferencián, amelyen Gara Márk *Amikor a tánc diktál* címmel, Nagy Péter Miklós *A tánc és a zene kapcsolata a táncról szóló morális disputában* címmel tartott előadást.
4. Bolvári-Takács Gábor részt vett az MTA Táncstudományi Munkabizottsága 2012. november 7-ei bécsi szakmai tanulmányútján.
5. Bolvári-Takács Gábor részt vett a 2012. november 8–10-én az MTA Néprajztudományi Bizottsága Táncstudományi Munkabizottsága által szervezett *Martin György-emlékülésen* az MTA Zenetudományi Intézetében.
6. A kutatócsoport valamennyi tagja önálló prezentációkkal vett részt – *Mozdulatművészet*

és színpadi tánc: párhuzamok és kereszteződések a 20. század első felében összefoglaló cím alatt – a 2013. január 17–18-án Budapesten, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán megrendezett *Továbbélő utópiák: életreform-törekvések a 20. század első felében* című tudományos szimpóziumon.

7. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2013. május 11-én elnökölt és *Dali táncol* címmel előadást tartott a *Tánc és képzőművészet c.* műhelykonferencián, amelyen Gara Márk *Az Orosz Balett hazai képzőművész hívei: Batthyány Gyula és Faragó Géza* címmel, Nagy Péter Miklós *Tánc és utópia* címmel tartott előadást.

8. Major Rita részt vett a 2013. május 29–31-én Miskolctapolcán rendezett *Textológia – filológia – értelmezés (18–19. századi magyar irodalom)* című tudományos konferencián.

9. Bolvári-Takács Gábor részt vett a 2013. május 30-án az MTA Néprajztudományi Bizottsága Táncstudományi Munkabizottsága által szervezett *Kaposi Edit-émlékülésen* az MTA Zenetudományi Intézetében.

10. A kutatócsoport tagjai 2013. június 20-án a Magyar Táncművészeti Főiskolán nyilvános *OTKA-szimpózium* keretében ismertették a harmadik kutatási évben elért eredményeiket.

III. A kutatócsoport tagjainak publikációi

Bolvári-Takács Gábor: Adatok az operaházi balettiskola 1945 utáni történetéhez. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban*. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 32–37. o.

Bolvári-Takács Gábor: A Nádasai Balett Stúdió, 1937–1949 = *Zempléni Múzsza*, 2012. 3. szám, 64–67. o.

Bolvári-Takács Gábor: Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja első két kutatási évének eredményeiről (2010–2012). In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban*. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 242–248. o.

Bolvári-Takács Gábor: Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja második kutatási évének eredményeiről = *Táncstudományi Közlemények*, 2012. 2. szám, 100–103. o.

Bolvári-Takács Gábor: Művészetpolitika és szovjetizálás Magyarországon az ötvenes években = *Néző●Pont*, 2013. 50. szám, 134–139. o.

Bolvári-Takács Gábor: Nádasai Myrtil visszaemlékezései = *Táncstudományi Közlemények*, 2012. 1. szám, 76–79. o.

Bolvári-Takács Gábor: Táncpedagógiai szimpózium a XI. Országos Neveléstudományi Konferencián = *Táncstudományi Közlemények*, 2012. 1. szám, 83. o.

Bolvári-Takács Gábor: Therpszikhore és Thália vonzásában = *Zempléni Múzsza*, 2012. 2. szám, 59–60. o.

Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a*

táncpedagógiában és a tánckutatásban. III. Nemzetközi Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán. 2011. november 11–12. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 248 o. ISBN 978-963-85144-6-2

Bolvári-Takács Gábor (közzéteszi): Iratok a táncművészképzés történetéhez (1946–1950). In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 184–215. o.

Fuchs Livia (közzéteszi): Dienes Valéria: A nyolc boldogság (1926) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 102–122. o.

Fuchs Livia (közzéteszi): Dienes Valéria: Hófehérke (1926) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 157–183. o.

Fuchs Livia (közzéteszi): Dienes Valéria: Rózsák szentje (1926) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 143–156. o.

Fuchs Livia (közzéteszi): Dienes Valéria: Szent Imre misztérium (1926) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 123–142. o.

Fuchs Livia (közzéteszi): Dienes Valéria, Dienes Gedeon hagyatékok a Táncarchívumban = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 2 szám, 23–33. o.

Fuchs Livia – Tóvay Nagy Péter (közzéteszi): Bogár Richárd: Napló = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 26–39. o.

Fuchs Livia – Tóvay Nagy Péter (közzéteszi): Bogár Richárd: Napló = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 2. szám, 12–22. o.

Gara Márk: Érték és változás a repertoárban. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 60–73. o.

Gara Márk: Pally Anna művészalbuma = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 2 szám, 33–45. o.

Gara Márk (közzéteszi): Szemelvények a Brada-művészalumból (1920–1936) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 69–101. o.

Major Rita: Emlékezet és örökség. Nemzetközi Delsarte-konferencia Párizsban = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 80–81. o.

Major Rita: Műhelykonferencia-sorozat az Elméleti Tanszék szervezésében. Tánc és irodalom = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 82. o.

Major Rita (közzéteszi): Szemelvények a Magyar Museumból (1792) és a Hasznos Multságokból (1817–1823) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 39–68. o.

Tóvay Nagy Péter: Disputa a táncról – a tánc feltételei. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a

tánc kutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 197–211. o.

Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.

Válogatta és közzéteszi: Bolvári-Takács Gábor, Fuchs Livia, Gara Márk, Major Rita, Tóvay Nagy Péter. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. ISBN 978-963-85144-8-6

Tóvay Nagy Péter (közzéteszi): Gyulai Mihály: Tánc jutalma (1681) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 6–38. o.

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): Johann von Münster: Istenes tanulmány az istentelen táncról = Tánc tudományi Közlemények. 2012. 1. szám, 4–16. o.

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): Johann von Münster: Istenes tanulmány az istentelen táncról (folytatás) = Tánc tudományi Közlemények. 2012. 2. szám, 4–11. o.

Tóvay Nagy Péter (fordítás, sajtó alá rendezte): John Northbrooke: Értekezés a tánc ellen = Tánc tudományi Közlemények. 2012. 1. szám, 17–25. o.

A Tánc tudományi Közlemények 2012. évi 1. és 2. számai az OTKA-pályázat támogatásával jelentek meg.